

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XII. 1925.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1925.

Triomfpenning en ontwerpen van herdenkingsmunten op het nemen van de Zilvervloot.

Den achtsten September 1628 maakte PIET HEYN zijn naam onsterfelijk door het nemen van de Spaansche zilvervloot in de baai van Matansas en was zeker wel de populairste overwinning behaald die in onze geschiedenis bekend is.

Dit heugelijke feit: het vermeesteren van zulke aanzienlijke schatten aan edel metaal, koopwaren en krijgshoeften, haastte de admiraal zich natuurlijk aan zijne meesters Heeren Directeuren der West-Indische Compagnie bekend te maken. Hij zond hiertoe twee schepen uit: het jacht „de Vos” onder schipper HENDRIK HENDRIKSZ. en „de Ooievaar” onder bevel van SALOMON WILLEMSZ. Beide schippers kregen gelijkluidende brieven mede, mocht het eene schip in 's vijands handen vallen of verongelukken, dan zou het andere naar men hoopte gelukkiger zijn en de goede tijding in het vaderland bekend maken.

De Ooievaar kwam 15 November behouden te Rotterdam aan, de bode van de Kamer van Rotterdam werd dadelijk naar Den Haag gezonden om den Hoog Mogende Heeren zoo spoedig mogelijk het behaalde succes mede te deelen, hij ontving als eene „vereeringe” 50 gulden voor de welkome tijding. Den dag daarop verscheen de schipper van de Ooievaar zelf in de vergadering der Staten-Generaal om verslag uit te brengen over de behaalde overwinning. Van de Staten-Generaal kreeg hij als belooning een gouden ketting met penning

ter waarde van 250 gulden, terwijl de Prins hem een gouden penning vereerde ¹⁾).

Groote vreugde verwekte deze gebeurtenis hier te lande en er was reden voor, daar de buit bestond uit 185000 pond zilver, 133 pond goud, 22806 huiden, 250 kisten suiker, 2270 balen en kisten indigo en cochenille, 37 pond muscus, 7 pond amber en 1000 parels. Verder gouden kettingen, een gouden kroon, benevens „kofferkens van schildpadden ende tafereelkens van vederen van uytnemende curieusheyt en nettigheyt” ²⁾).

Na een moeilijke en langdurige reis, waarop men niet slechts voor de Spanjaarden, maar meer nog voor de Duinkerker kapers op zijn hoede moest zijn, kwam de vloot 10 Januari te Hellevoetsluis aan en begon PIET HEYN's zegetocht door het land.

14 Januari verscheen hij in persoon, in gezelschap van 4 bewindhebbers der W. Ind. Compagnie en van zijn admiraal HENDRIK CORNELISZ. LONCQ ter vergadering der Staten-Generaal om verslag uit te brengen over zijn behaalde overwinning, tevens mededeelende, „dat hij op zijn onderhebbent vloot gevankelick overbrencht tien geestelicke personen ende eene Capⁿ doch oock het schip van den Spaenschen Admiraal vermist wordt ende datter noch acht schepen van zijn vloot achter zijn, daeronder gerekent den Spaenschen vice-admiraal” ³⁾).

Hij werd bedankt voor zijn rapport, terwijl Haer Ho. Mo. hem tevens mededeelden „dat deselve op sijne vereeringe en de recompensie nader sullen delibereren”.

---

1) *De verovering der Zilvervloot*, door Dr. M. G. DE BOER. (*Tijdschrift voor Geschiedenis, Land- en Volkenkunde* XXXI. 1916) blz. 66.

2) DE BOER l. c. blz. 16.

3) *Resolutiën Staten-Generaal* 1629, blz. 28.

Dat „delibereren” heeft niet lang geduurd, daar toch reeds den volgenden dag de President voorstelde, om zoo wel PIET HEYN als admiraal LONCQ te vereeren „met een gouden ketting ende medaille ter saecke van de groote victorie bij hem geobtineert int nemen ende veroveren van de Spaensche silvervloot comende van Nova-Spagne ende dat men daerenboven aen den Welgemaalten Generael eenige vorder demonstratie van eer behoorde te betoonen”¹⁾. Het voorstel werd aangenomen, voor PIET HEYN'S ketting en penning werd 1500 gulden beschikbaar gesteld, voor die van LONCQ 750 gulden. In die zelfde bijeenkomst werd tevens besloten, dat men „over dese victorie sal doen slaen een triumphspenninck ende is de heer BEAUMONT versocht ende gecommiteert om de forme van dien met d'inscriptie te concipeeren”¹⁾.

Deze was reeds den volgenden dag met zijn opdracht gereed, de inscriptiën voor beide zijden werden toen aan de heeren medegedeeld en goedgekeurd, van de voorstelling werd niet gesproken, denkelijk zal men wel bepaald hebben, dat de zee strijd moest worden afgebeeld. De goedgekeurde op- en omschriften luiden: *Indica classe intercepta, partisque sine sanguine opulentissimis spoliis ad Cubae portum, Hispanorum nunc damnis quam olim caede nobiliorem, foederatae Belgico-Germaniae proceres e gaza captiva monumentum cudi fecerunt. en: Non ferro tantum Hispanus, quantum valet auro. aurum aufer, ferro non superabit iber*²⁾.

¹⁾ *Resolutiën Staten-Generaal 1629*, blz. 29.

²⁾ De penning wordt bij VAN LOON II. blz. 173.3 afgebeeld. Wij geven er de afbeelding van op onze plaat IV. De vertaling der omschriften luidt: De Indische vloot onderschept en zonder bloedstorten zeer rijken buit veroverd hebbende bij den haven van Cuba, nu vermaarder door de schade der Spanjaarden dan te voren door hunne

De Resolutiën der Staten-Generaal van 17 Januari leeren ons den naam van den stempelsnijder kennen: „Sijnde geexhibeert bij WILLEM VERSTEECH, Iersnijder van de munte van Gelderland sekere affteekeninge van de veroveringe van de Spaensche silvervloot mette inscriptie ende circumscriptione tottet maken van een triumphspenninck om daervan te hebben octroy. Is naer voorgaende deliberatie goetgevonden ende verstaen, dat men dese affteekeninge mette circumscriptione ende inscriptie sal stellen in handen van den heer BEAUMONT om t'examineren wat hiervan genomen ende geapliceert soude connen worden tot den triumphspenninck bij haer Ho. Mo. goetgevonden te doen slaen ende daervan rapport te doen”¹⁾).

23 Januari kwamen PIET HEYN en admiraal LONCQ ter vergadering Hunner Hoogmogenden en werd hen door den griffier de toegekende gouden ketenen om den hals gehangen en hen tevens medegedeeld, dat zij een exemplaar van den gouden triomfpenning zouden ontvangen wanneer deze geslagen zouden zijn. PIET HEYN's ketting, die door den Haagschen goudsmit HENDRIK MIROU geleverd werd, woog 25 onsen, 4 engels (ruim 1000 gr.) en kostte, het goud berekend tegen 36 gulden en 10 stuivers per ons, 1303 gulden. Het maakloon („het fatsoen”) berekend tegen 28 stuivers per ons bedroeg 50 gulden, zoodat de prijs totaal 1353 was. LONCQ's

---

nederlaag geworden, hebben de Staten der Vereenigde Nederlanden uit den veroverden schat dezen ten gedenkteeken met voorrecht doen munten, en: de Spanjaard vermag zoo veel niet door het staal als door het goud, ontnemen hem het goud, zoo zal hij door het staal niet overwinnen.

1) *Resolutiën Staten-Generaal 1629*, blz. 35.

ketting woog 16 onsen en 4 engels (ongeveer 500 gram) en kostte 613 gulden 16 stuivers ¹⁾).

9 Maart kreeg WILLEM VERSTEECH op zijn verzoek „octroy voor den tyt van acht jaeren van Triumphpenninck bij haer Ho. Mo. volgens de resolutie van XVI^{en} January lestleden gedaen maecken over het veroveren van de silvervloot cum solitis clausulis et pennis” ²⁾).

De „triomfpenningen” zijn werkelijk geslagen uit het buitgemaakte goud, zooals in het opschrift op de keerzijde E GAZA CAPTIVA te lezen staat, blijkende uit de Resolutie der Staten-Generaal van 12 Maart, waar besloten werd dat „om te becomen stoffe ende materialen tottet slaen van Triumphpenninck over de conqueste van de Spaensche silvervloot . . . de Heeren Haer Ho: Mo: Gedeputeerden met d'aenwesende gecommiteerden van de West indische Comp^{ie} dies aengaen. sullen spreecken ende versoucken dat sy de materialen willen leveren in minderinge van t gene t lant van de voorsz. Comp^{ie} is competeerende” ³⁾).

17 Maart leverde de ontvanger-generaal DOUBLET op last van de Staten-Generaal den stempelsnijder WILLEM VERSTEECH „drie hondert gulden aen bequaeme materialen om bij hem de voorsz. twee medailles daeruyt gemaect te worden” ⁴⁾).

---

1) Ook aan den vice-admiraal JOOS BANCKERS „onder de vlagge van den heer admiraal PIETER HEIN uytgevaeren ende mede geholpen veroveren de Spaensche silvervloot” werd een, eveneens door H. MIROU vervaardigde gouden ketting vereerd, waarvoor 392 gulden, 14 stuivers betaald werd. *Resolutiën Staten-Generaal* 1629, blz. 93.

2) *Resolutiën Staten-Generaal* 1629, blz. 144.

3) Idem, blz. 150.

4) Idem, blz. 164.

12 April werden de beide penningen in de Vergadering der Staten-Generaal vertoond; zij wogen 3 ons 19 engels 10 asen en 3 ons 9 engels en 5 asen ¹⁾; besloten werd, dat de eerste aan PIET HEYN, de andere aan LONCQ zou worden gezonden. Meer dan twee gouden penningen zijn er dus niet vervaardigd, mij is geen dier beide gouden exemplaren bekend.

Op het door W. HONDIUS, naar J. MYTENS gegraveerde portret van admiraal HENDRIK CORNELISZ. LONCQ, vermeld bij FRED. MULLER in zijn *Beschrijvende Catalogus van 7000 Portretten van Nederlanders*, No. 3276a, draagt deze den hierboven beschreven penning. PIET HEYN sneuvelde reeds 20 Juni 1629, dus enkele weken nadat hem de penning is toegezonden, ik ken geen portret van hem waarop hij met den officieelen hem vereerden penning getooid voorkomt, wel met een gouden gegraveerden penning, die hij van FREDERIK HENDRIK voor dit wapenfeit ontving en die zich bevindt in de verzameling van Jhr. Mr. F. BEELAERTS VAN BLOKLAND te 's-Gravenhage ²⁾.

29 Augustus verzocht WILLEM VERSTEECH „betalinge van 't snijden van den stempel van triumphpenninck van de silvervloot bij den admirael PIETER HEYN, vrome memorie, als oock van 't fatsoen van twee goude penningen daer van de materialen aen suppliant zijn betaelt, mitsgaders van de reis- en teercosten, die hij suppliant soo nu soo dan ter saecke deser gedaen heeft”. Hij werd met 250 gulden betaald ³⁾.

30 Januari had ook de essayeur-generaal LAURENS VAN

1) Idem, blz. 218.

2) *Afgebeeld Tijdschrift voor Penningkunde* IX (1901), blz. 132.

3) *Resolutiën Staten-Generaal 1629*, blz. 496.

TEYLINGEN, een verdienstelijk stempelsnijder, zich bij request tot de Staten-Generaal gewend om „uyt te mogen geven sekeren triumphpenninck op het veroveren van de silvervloot, bij hem gesneden, daarvan de teekeninge en de inscriptie vertoont heeft”. Zijn verzoek werd afgeslagen ¹⁾. Daar hij in zijn request schrijft, dat de penning „bij hem gesneden (is)”, zal hij wel bestaan, en het is dan waarschijnlijk de bij VAN LOON II, blz. 173. 2 beschreven medaille.

Zoodra hier te lande bekend was geworden welk een aanzienlijke voorraad goud en zilver door PIET HEYN was buit gemaakt, hadden Raden en Generaalmeesteren van de Munt zich reeds 30 December 1628 tot de Staten-Generaal gewend om pogingen aan te wenden dat die edele metalen niet weder uit het land zouden worden gevoerd, maar hier zouden blijven en in de Nederland-sche munthuizen tot Nederlandsche speciën zouden worden vermont.

Zij schreven ²⁾: „Aengesien door t veroveren van de West-Indysche Silvervloot alreede een mercklijcke quantiteit silver (ende soo men seydt oock goudt) hier te lande ingebracht is ende noch dagelijks verwacht wierdt, dat het seer noodig soude syn, dat bij Uwe Hooch Mo. aenschrijvinghe gedaen werde, ten eersten aen de Bewinthebbers van de West-Indysche Compagnie, belastende de selve: geene materialen bequaem om te vermunt, 't zij goudt off silver, bij hen luyden uytter zee ontfangen, anders te verhandelen, als op de provinciale Munten, off aen de Geoctroyeerde Wisselbancken

¹⁾ *Resolutiën Staten-Generaal* 1629, blz. 64.

²⁾ *Muntliassen Staten-Generaal*. (Rijks-Archief). 1616-1629, fol. 738.

deser Vereenichde Provintien ende aen geene particulieren, volgens de generaele ordre daarvan sijnde, selffs niet aen particuliere wisselaars, om redenen Uwe Hooch Mo. daertoe moverende”.

16 Januari 1629 is ter vergadering der Staten-Generaal ter sprake gekomen het plan om uit het zilver, door PIET HEYN buitgemaakt, herdenkingsmunten te doen slaan, waarop dit feit vermeld zou worden. Voornamelijk in Duitschland werden sedert het midden der 16de eeuw thalers en onderdeelen daarvan geslagen, waarop behaalde overwinningen of andere historische gebeurtenissen, geboorte, huwelijk of overlijden van vorstelijke personen herdacht werden, en die naast de gewone munten gangbaar waren, welk gebruik zich nog tot onze tijden heeft gehandhaafd. Hier te lande zouden echter herdenkingsmunten iets nieuws zijn. Er werd besloten omtrent het al dan niet wenschelijke dezer nieuwe stukken het advies in te winnen van de Generaals van de Munt. Dit waren in 1629 PIETER VAN BEVEREN, SIMON VAN DER MEYDEN, JOHAN VAN DER WEL, JOAN CLAESZ. ENGELLEN, ADRIAEN CLAESZ. MUYT en JOHAN VAN NISPEN.

Laatstgenoemde generaal lag steeds met zijne collega's overhoop, kon zich nimmer met hunne adviezen vereenigen en leverde, geheel op eigen houtje, buiten zijn collega's om, adviezen en rapporten aan de Staten-Generaal¹⁾.

Zijn collega's adviseerden dan ook reeds 20 Januari, zonder VAN NISPEN te raadplegen, den Staten-Generaal²⁾.

1) Zie over hem *Tijdschrift voor Penningkunde* XXI. (1913), blz. 197.

2) Hun advies is als Bijlage I achter dit artikel afgedrukt, het berust in het Algemeen Rijks Archief te 's-Gravenhage.

Zij deelen mede, dat ook zij „wel verstaen, dat de heerlycke veroveringe voorss. wel meriteert, datter tot gedachtenis van dien ietwes nieuws ende t welck, soo binnen als buyten s lants, in handen ende in d'ooge van alle man soude mogen comen voorgenomen werde”. Uit ondervinding weten zij echter, „dat de veelheyte ende verscheidenheyte van spetien, confusie, onkunde ende eyntelycke steygeringe der gelden veroorsaect”, en daarom zouden zij het ongewenscht vinden om over te gaan tot een nieuw soort munt en nog wel van verschillende waarde. Zij adviseerden echter om het verkregen zilver te vermunt tot rijksdaalders en leeuwendaalders „alleenlyck daer bij voegende tot een gedenckteken dese naervolgende letteren, t zy in den rant, off onder denselven, als in dese bygaende figure te sien es, soo t Uwe Ho. Mo. soo goet dunckt:
E CAPTO · ARG · HISP · NOVÆ ·

Het zilver zou verder gelijkmatig verdeeld moeten worden over de verschillende munthuizen „in zoodanige gelykmatigheyt, . . . dat d'eene munte niet al, off het meeste silver, d'ander niet off al te weynich, daer

van en become tot jalouzye ende miscontement van de provincien onder maelcanderen". Verder geven zij in overweging om rijksdaalders en leeuwendaalders te slaan met het bovenvermelde extra bijschrift, doch uitsluitend in dubbele zwaarte en deze dan in omloop te brengen tegen de dubbele waarde.

Ten slotte stellen zij nog voor „boven de byvoeginge van de voorss. letteren alleenlyck de eene sijde van de voorss. penningen veranderende nae één van dese hier bygaende geteyckende figueren, daer uit Uwe Ho. Mo. hun welgevallen zullen believen te nemen”.

Behalve de hiervoren afgebeelde rijksdaalder, waarvoor een plaat uit een gedrukten „beeldenaar” geknipt werd, terwijl de letters E · CAPTO enz. met inkt werden geteekend, waren bij het advies 2 teekeningen gevoegd, die helaas veel door vocht geleden hadden, zoodat de reproducties niet zeer scherp zijn.

I. Een schip, waartegen het wapen van de provincie Gelderland is aangebracht met als omschrift: MO · PRO · CONFOED · BELG · E · CAPTO ARG · HISP · NOVÆ · Blijkens het onderschrift bestemd „Tot een dubbelde Ryx Dal”. De voorstelling doet denken aan de keerzijde van den gedenkpenning, bij VAN LOON II, blz. 55, afgebeeld.

Plaat V. 1.

II. Schets van een schip, waartegen de cartouche voor een wapen is aangebracht, onder de cartouche GELRIA. Zonder aanduiding van omschrift, dat vermoedelijk het zelfde zal moeten zijn als bij No. I. Volgens het onderschrift bestemd voor den „Dubbele Rijksd”.

Plaat V. 2.

Besloten werd nu ter vergadering der Staten-Generaal

van 20 Januari „dat men . . . de voorsz. materialen sal converteren in heele, halve Rycxs ende Hollandsche daalders" ¹⁾).

Ondertusschen had ook JACOB VAN NISPEN niet stil gezeten, maar diende 1 Februari zijn rapport in aan de Staten-Generaal ²⁾). Natuurlijk „en can den Generael NISPEN in geenderley manieren geraden vinden, deurdien deselve woorden E CAPTO ARG etc., ten besten beduydet, verstaen wort uyt het genomen silver, t welck bij vele al te seer odieux soude sijn ende werden genomen. Ende oversulcx onse eygen capitaelpenninghen daerdeur bij alle de werelt niet alleenlyck onwillich ende geheel onbruyckbaer, maecken, maer oock oorsake soude sijn, dat alle goede patriotten . . . haere capitalen souden vercoopen". Hij adviseert nu „alzo Godt Almachtich belieft heeft den algemeynen vyant zoo overgrooten affbreuck ende ter contrarie dese landen zoo wonderbaerlycken met het veroveren van de silveryvloot te segenen, dat men eenen nieuwen Capitaelpenningh met sijn gedeelte, gheen gemeenschap hebbende met onse voorss. Capitaelpenninghen, souden mogen ordonneren op gelycken gewichte ende alloye als de Brabantschen Cruysdaler ende denselven datelyck cours laeten hebben tot 50 stuyvers". Van de uitgifte dezer munten verwacht hij zooveel voordeel voor den lande en een „soo merckelyk sleyschat voor de Generaliteyt uyt alle t voorss. zoo gemunt als ongemunt silver . . . dat men daermede, als met t gene U Ho. Mo. in deselve Compagnie sijn herederende eenen Stadt van importantie

¹⁾ *Resolutiën Staten-Generaal 1629*, blz. 40.

²⁾ Als Bijlage II achter dit artikel afgedrukt, het berust in het Algemeen Rijks Archief te 's-Gravenhage.

ten deele soude connen belegeren gelyck alsoff Godt Almachtich U Ho. Mo. tot het belegeren van deselve de Silvervloot hadde toegesonden”.

Bij zijn advies waren gevoegd eenige teekeningen van de voorgestelde nieuwe heele, halve en vierde daalders, die alle dezelfde type zouden vertoonen. „De pijlen mette inscriptie: CONCORDIA RES PARVÆ CRESCVNT off anders, als bij hier medegaende figueren es te sien. Ende aen d’ander syde: een schip, metter naem van JEHOVA, daer boven. Ofte in plaets van een schip de wapenen van de respective provincien, ende in den rant: MO · NO · ARG · PRO · CONFOE · BELG · GEL · off HOLL · etc. Off, om yetwes allegorye op de victorie die ons Godt verleent heeft, slaende , aen deselve syde te stellen, soude connen, onder de verbeteringe van U Ho. Mo. gestelt worden: een man, in forme van een Romeyn, slaende met een vierslach op een keysteen, met dit devys onder zijn voeten, maer het sal best dienen ter syde, in de lege plaetsen: SI FERIAS FVLGEO. Welcke allegorye mij dunct, dat in dese gelegentheyte recht op den Coninck van Spaengien past, want, tenzy denzelven Coninck slagen crycht in West-Indien, zoo en can hij niet te degen blincken¹⁾. Ende vertrouut den Generael NISPEN vastelyck: dat dese landen binnen een halff jaer, naedat dese penninghen sullen zijn gemunt, daervan t’eenemael sullen zyn ontlast, want een yeder curieux ende begeerich sal zijn: één off twee stucken, met zijn gedeelte te bewaeren”. Hier wordt dus gerekend op de liefhebbers van curiosa en munten, die eenige dezer stukken niet zullen uitgeven, maar als eene herinnering bewaren. Ook zorgde VAN NISPEN in zijn

---

1) Deze teekening heb ik niet teruggevonden.

advies er voor, dat de nieuwe munten zeldzaam zouden blijven en alleen van het buitgemaakte zilver zouden worden vervaardigd door voor te stellen „alle 't voorss. silver in de voorss. penninghen affgemunt zijnde, dienden de stempels ingetrocken, ende by scherpe eeden verboden aen de muntmeesters van de respectie provincien etc. datter niemant op dese nieuwe penninghen als alleenlijk de West-Indische Compagnie, soude mogen leveren”.

Bij VAN NISPEN'S advies vond ik slechts twee teekeningen:

I. Schip, waarin een krijgsman, naar voren gewend, in de rechterhand een getrokken zwaard en voor hem het wapenschild van Gelderland houdende. Met als omschrift: MO · PRO · CONFOED · BELG · E CAPTO · ARG · HISP · NOVÆ · De voorstelling is ontleend aan de bekende rozenobels. Plaat IV. 3.

II. Dergelijke, maar meer gedetailleerde voorstelling in sapverf uitgevoerd, met dezelfde omschriften als op de voorgaande teekening. Door vocht heeft deze teekening zoo veel geleden en zijn voorstelling en omschriften zoo gevlekt en onduidelijk geworden, dat eene reproductie niet kan worden vervaardigd.

VAN NISPEN'S advies werd nu 6 Februari in handen van zijne confraters gesteld, en 21 Februari geven deze hunne meening over het voorgestelde ten beste, zooals te begrijpen is, zijn zij weinig te spreken over zijne voorslagen¹⁾. Zij vestigen in de eerste plaats de aandacht op het placaat van 1622, waarbij vierde gedeelten (zoogenaamden „oorten”) van rijksdaalders hier te

¹⁾ Als Bijlage III achter dit artikel afgedrukt, het berust in het Algemeen Rijks Archief te 's-Gravenhage.

lande werden verboden en voor biljoen verklaard, zoodat VAN NISPEN'S voorstel om ook deze te doen vervaardigen door hen bespot werd „dan sijnen grooten yver ten deele om syne confreres tegen te spreekken, ten deele om hier ende daer een plasdancck te behalen, transporteert hem zoo verre, dat hij schynt sin ende memorie verlooren te hebben”. Zeker niet ten onrechte meenen zij verder, dat als op de door VAN NISPEN voorgestelde munt zou worden afgebeeld „den man met 't Vierslag en de devise SI · FERIAR · FVLGEO”, voorstelling en omschrift niet minder onaangenaam bij velen zouden zijn dan het door zijn collega's in overweging gegeven opschrift: EX · CAPTO · ARG · HISP · NOVÆ · Verder wijzen zij op het ongewenschte, „dat t'eender tyt tweederley penñ. gemaect souden werden, genoegsaem van eender groote ende beyde van eenen pryse, daer van nochtans den eenen twee stuivers in innerlycke valeur weerdiger zoude sijn als den anderen, te weten den ordinaris Rycxdaler ende desen nieuwen voorgeslagen penninck, ... al zoo hierdoor off den eenen penningh nae den anderen mede geresen, off den lesten in den slimsten geconverteert soude werden”. Zij drijven verder den spot met VAN NISPEN'S taxeeering der kosten, die tot het belegeren eener stad vereischt worden, en geven als hunne meening ten beste, dat, mocht VAN NISPEN'S voorslag worden aangenomen, het voordeel dat de Staat zou kunnen behalen op zijn hoogst de helft, 300.000 gulden zou bedragen. „Maer al zoo wel de helft van 't silver in gemunte realen bestaet¹⁾, die gedifficulteert werden te

¹⁾ Op de te 's-Gravenhage in 1900 gehouden Geschiedkundige Tentoonstelling van het Nederlandsche Zeewezen, was aanwezig een stuk van 8 Realen (Spaansche mat) waarin gegraveerd: dit is — van Piet Heyns — victorie. (Cat. No. 232).

doen vermuntten, daertoe men oock de Compagnie niet contringteren en can, hoewel den Generael NISPEN het anders schijnt te verstaen", zoo zou dit voordeel zeker tot op de helft verminderd worden en hoogstens 150.000 gulden bedragen, daar voorzeker de W. Ind. Compagnie niet zou overgaan de realen te smelten, om tot Nederlandsche speciën te worden vermunt, maar die stukken zeker dadelijk weer in omloop zal brengen.

Hun advies luidt dan ook om VAN NISPEN'S voorslagen niet aan te nemen en zij blijven bij hunne meening, dat het het beste zou zijn „van geen en nieuwen penning te doen maecten, ende dat de minste nieuwicheyt in de oude het allerbeste is". Zij verklaren ten slotte, dat zij zich volkomen kunnen vereenigen met het 20 Januari door de Staten-Generaal genomen besluit „dat men bij de oude Capitaelpenñ. de Rycx en Leeuwendalers onveranderlyck sal blijven".

En zoo is geschied: de eenige maal, dat hier te lande voorgesteld is herdenkingsmunten te slaan is dit voorstel afgeslagen, het zilver is over de verschillende munthuizen verdeeld en tot rijks- en leeuwendaalders vermunt, en de verzamelaars, die die munten bezitten met den datum 1629, hebben *kans*, dat hun munt geslagen is uit het zilver van de Zilvervloot; zekerheid is daaromtrent niet te verkrijgen.

's-Gravenhage.

A. O. VAN KERKWIJK.

BIJLAGE I.

De Generaels hebben ontfangen ende gelesen Uwe Ho. Mo. resolutie aengaende het slaen van eenen nieuwen penninck van verscheyden pryse, van de materiaelen uuyte Spaensche Silvervloot verovert ende d'ordre als oock den voet, hierinne te volgen, medt last aen de Generaels om daerop te dienen van hun advys ende consideratien.

Ten welcken fyne de Generaels Uwe Ho. Mo. reverentelyck mits desen voordragen, als dat zy luyden dese saecke hier te vooren al in bedenckinge hebben genomen, mitsgaders d'een en d'ander van hun met eenige heeren bij gelegentheynt daervan discoursen gehadt ende alhoewel syhyden wel verstaen, dat de heerlycke veroveringe voors. wel meriteert datter tot gedachtenis van dien ietwes nieuws, ende 't welck zoo binnen als buytenslants in handen ende in d'ooge van alle man zoude mogen comen, voorgenomen werde. Nochtans dewijl de Generaels bij experientie bevonden hebbende dat de veelheynt ende verscheidenheynt van spetien confusie, onkunde ende eyntelycke steygeringe der gelden veroorsaecht Uwe Ho. Mo. bij alle hunne voorgaende remonstrantien geraden hebben de meenichte der spetien zoo veel te verminderen als den coophandel ende het gerieff van de Gemeente eenichsints zouden connen lyden, daerdoor dan oock; Uwe Ho. Mo. bewogen zijn geweest van tydt tot tydt ende noch lest bij het placcaet van den jaere 1622 verscheyden penningen selff oock van den slage deser landen, voor billioen te verelaeren met expresse advertentie aen de Gemeente, van diergelycke aen meer andere penningen, bij naerder gelegentheynt te zullen doen. Souden darum de Generaels, blijvende alnoch bij d'advysen voor desen gegeven ende hierboven verhaelt, goetvinden geene nieuwe spetien van penningen, veelmin van verscheyde pryse te doen maecken, maer ordre te stellen, dat het veroverde silver voors. ter Munte geleverdt wert op de twee geconsenteerde capitael-

penningen, dat is: den leeuwen ende den ryxdaler, alleenlyck daer by voegende tot een gedenckteken dese naervolgende letteren, 't zy in den rant off onder denselven, als in dese bijgaende figure te sien es, soo 't Uwe Ho. Mo. zoo goet dunckt: E. CAPTO . ARG. HISP. NOVÆ. Ende voorder, dat de leverantie der materialen in zoodanige gelyckmaticheyt mochte gedaen werden, dat d'eene munte niet al, off het meeste silver, d'ander niet, off al te weynich daervan en become tot jalouzye ende miscontentement van de provintien onder maelcanderen, daertoe de respective Camers van de West-Indische-Compagnie, off de vergaderinge van de Negotiënen tot Amsterdam, alsmede de respective wisselbanken tot Delff, Amsterdam ende Middelburg aenschryvinge van wegen U. Ho. Mo. soude mogen gedaen werden.

Doch zoo Uwe Ho. Mo. immers gesint souden zijn noch verder te weten, door eenen nieuwen penninch de gedachtenis van dese veroveringe te onderhouden, ende te verbreyden om 't selve te doen sonder beswaernis als boven, dat is sonder eygentlycke vermeerderinge van spetien te maken, souden de Generaels connen verstaen tot het verdubbelen van de twee voorss. capitaelpenningen te weten: den leeuwen en den ryxdaler, behoudende denselven alloy ende t gewicht nae advenant den verdubbelden prijs. Item behoudende ten vollen de figure van den enckelen, alleen tot een gedenckteeken, daarbij voegende de letteren hovengemelt, off, zoo Uwe Ho. Mo. 't selve best aenstaet boven de byvoeginge van de voorss. letteren alleenlyck de eene syde van de voorss. penningen veranderende nae één van dese hierby gaende geteyckende figuren, daeruit Uwe Ho. Mo. hun welgevallen zullen believen te nemen. De minste veranderinge souden de Generaels voor best houden, om door al te groote nieuwichheit derselver penningen, die niet te suspect ende mitsdien bij den uytheemschen, bij dewelcke de enkele van dien altyt seer wel gewilt zijn geweest, onweert te maecken.

Tot eenen anderen penning, insonderheit zijnde van zoo hooger en alloye en souden de Generaels (onder correctie van U. Ho. Mo.) niet derven raden, zoo om redenen voorss. als dat syluyden grootelycx beduchtende zijn, dat deselve overmits verscheyden oorsaken, niet wel bij haren prijse te houden en zouden zijn, tot merckelycke

alteratie ende veranderinge in de valuatie, dewelcke tegenwoordig door middel (zoo het de Generaels daervoor houden) onder anderen, dat veele onnoodige ende den gemeenen handel niet seer dienstige penningen bij deselve affgeschafft ende voor billicon verklaert zijn geweest, in goede, immers tydelycke observantie wert gehouden.

Aldus geadviseert bij de ondergeschreven Raeden ende Generaels van der Munte ende ter vergaderinge van Hare Hooch Mog. overgelevert, op den 20en January 1629.

PIETER VAN BEVEREN.
SIMON VAN DER MEYDEN.
JOHAN VAN DER WEL.
JOAN CLAESZ. ENGELEN.
ADRIAEN CLAESZ. MUYT.

BIJLAGE II.

JACOB VAN NISPEN, Raedt ende Generael ordinaris van de Munten der Vereenichde Nederlanden hebbende mede gesien de Resolutie van U. Ho. Mo. in date den 16en January lestleden, aengaende het slaen van eenen nieuwen penninch van verscheyden pryse van de materialen uytte Spaensche silvervloot verovert, ende d'ordre alsoock de voet hierinne te volgen, met last aen de Generaels om daerop te dienen van hun advys ende consideratien. Ten welcke fyne de andere Generaels / in absentie ende anderssins van den Generael NISPEN / U Ho. Mo. op den 20en derselver maent hadde geadviseert, dat men achtervolgende alle hunne voorgaende Remonstrantien ende advysen de valuatie daernae behoorde te dresseren om de veelheyt ende verscheydenheyt van spetien, (dewelcke confusie, onkunde, ende eyntelyck steygeringe der gelden veroorsaect) te verminderen ende gelyck den Generael NISPEN altyts van advys is geweest ende noch is, dat 't selve groot bedroch ende valscheyt causeert. Ende daerom hij oock op den 21 July 1626 aen de Ed. Gro. Mo. Heeren Staten Generael van Hollandt ende Westvrieslant, contrarie advys, als alle d'andere Generaels (dewelcke adviseerden: dat men boven de

spetie, off Rycxdaler bij 't placcaet van den jaere 1622 geevalueert, noch verscheyden spetien soude byvoeghen, gelyck oock op den 12en Augusti daeraen volgende es geschiet) niet alleenlyck heeft overgelevert, maer oock wel expresselyck daertegens geprotesteert, namentlyck: dat deselve advysen niet alleenlyck ende liepen tegens de menichfuldige rype advysen van de gesamentlycke Raeden ende Generaels van der Munte, ende andere munthverstandige, maer hetwelek wel te noteren is, tegens de genomen resolutien, placcaeten, ende de goede meyninge van U. Ho. Mo. ende den welvaert deser landen.

Daerdeur oock gevolt is: dat de Ed. Mo. Heeren Staten van Zeelandt het leste placcaet, van de evaluatie des jaers 1626 in eenen langen tyt (gelyck wel in andere provintien es geschiet) niet en hebben gepubliceert.

Sustineert daerom denselven Generael NISPEN als voren, dat men de evaluatie mettertyt daernaer behoorde te dresseren dat alle de Rycxdaelers (die maer bij provisie in 't leste placcaet van 1626 zijn getolereert ende gestelt volgens de letter van A. B. C.) voor billoen behoorden te werden verclaert, alleenlyck behoudende de Rycxdaelers, die hier te lande zijn geslaghen 'tgene de andere Generaels verder in haer overgegeven advys seggen van datter ordre dient gestelt datt het veroverde silver voors. ter Munte geleverd werde, op de twee geconsenteerde capitaelpenninghen, dat is: den Nederlantschen Leeuwen- ende den Rycxdaeler, alleenlyck daerby voegende tot een gedenckteecken dese navolgende letteren 'tzy in den rant, off onder denzelven: E. CAPTO. ARG. HISP. NOVÆ. en can den Generael NISPEN in geenderley manieren geraden vinden, deurdien deselve woorden E. CAPTO. ARG. etc. ten besten beduydet, verstaen wordt uyt het genomen silver, 'twelek by vele al te zeer odioux soude zijn ende werden genomen. Ende oversulex onse eygen capitaelpenninghen daerdeur bij alle onwillich ende geheel onbruyckbaer maecken, maer oock oorsake soude sijn, dat alle goede patriotten (die de West Indische Compagnie hebben helpen oprichten ende in deselve geteykent, tot affbrekinge van onsen algemeynen vijant, den Coninck van Spaengen) haere capitalen souden vercoopen ende daerinne niet begeren te herederen. Daerom oock 't selve alsoock van 't

verdubbelen van de voors. twee Capitaelpenninghen, te weten: den Leeuwen- ende den Ryexdaler mette vorige letters E CAPRO ARG etc. tot een gedencteecken daerby te voegen (als bij haer advys breeder verhaelt) met goeden insicht bij U. Ho. Mo. es affgeslaghen.

Dewyle dan den Generael NISPEN in den beginne van de maent January 1624 deur goede patriotten alhier in den Hage, (nae vele versoeckens) beweecht es geworden mede als hooftparticipant te teyckenen ende herederen in de West Indische Compagnie, niet-tegenstaende denselven Generael NISPEN ter selven tijt was in de meeste swaricheden over de swaere procedueren van 't draeckwerck, op 't vast vertrouwen, dat Godt Almachtich beyde die saecken tot 's lants welvaeren soude laeten succederen. Soo en can denselven Generael niets laeten ampts- ende eedtshalven (met alleronderdaniger Reverentie ende onder correctie van U. Ho. Mo.) zijn advys in desen mede te gheven, namentlyck, alzoo Godt Almachtich belieft heeft den algemeynen vyant zoo overgrooten affbreuk, ende ter contrarie, dese landen zoo wonderbaerlycken met het veroveren van de Silvervloot te segenen, dat men eenen nieuwen Capitaelpenningh met zijn gedeelte, gheen gemeenschap hebbende met onse voors. Capitaelpenninghen, souden mogen ordonneren op gelycken gewichte ende alloye als de Brabantschen Cruysdaler ende denselven datelyck cours laeten hebben tot 50 Stuyvers (gelyck den Brabantschen Cruysdaler alhier sonder eenich tegenspreken wert uytgegeven) daerdeur zoo merkelycken sleyschat voor de Generaliteyt uyt alle t voors., zoo gemunt als ongemunt silver soude connen worden getrocken, latende alleenlyck maer eenen stuver voor 't marek fijns voor de provintien in 't perticulier tot verval van de onkosten van der Munte (gelyck op den Ryex Leeuwendaler geschiet) dat men daermede, als met tegene U. Ho. Mo. in deselve Compagnie zijn herederende eenen stadt van importantie ten deele soude belegeren, gelyck alsoff Godt Almachtich U. Ho. Mo. tot het belegeren van deselve de silvervloot hadde toegesonden. Synde den Generael voors. oock bekent verscheyden patriotten, die boven de ordinaris schattingen, off lasten, eene merkelycke somme van penninghen, als liefhebbers van 't vaderlant, behalven den voors. penninghen, alsdan daertoe souden contribueren. Ende omme die vordere penninghen te

becomen soudē geene liefhebbers manqueren haeren dienst daertoe te presenteren. Hierbij op 't spoedichste ende gantz ernstich, gevordert, de Camer van Assurantie (dewelcke den Generael NISPEN van de principaelste coopluyden ende onder anderen van Sr. GUILIELMO BARTOLOTTI tot Amsterdam, ten hoochsten heeft hooren prysen), soo vertrouut den Generael voors. met GODES hulpe dat dese landen van alle lasten mettertijt zeer soudē connen werden bevrijt.

Comende wederom ten propooste van t maecken der voors. nieuwe daelders, op den voet van den Brabantschen Cruysdalers, halve ende quarten, nae advenant, soude den Generael van advyse: dat men alleenlyck aen d'eene syde stelden de pylen mette inscriptie: CONCORDIA RES PARVÆ CRESCUNT. off anders, als bij hier medegaende figueren es te sien. Ende aen dander syde: een schip, metten naem van „JEHOVA” daer boven. Ofte, in plaetse van een schip, de wapenen van de respective provintien, ende in den rant: MO. NO. ARG. PRO. CONFOE. BELG. off HOLL. etc. Off, om eytwes allegorye op de victorie, die ons GODT verleent heeft, slaende, aen deselve syde te stellen, soude connen, onder de verbeteringe van U. Ho. Mo., gestelt worden: een man. in forme van een Romeyn, slaende met een vierslach op een keysteen, met dit devys onder de voeten, maer het sal best dienen ter syde, in de lege plaetsen: SI FERIAS FULGEO. Welcke allegorye, mij dunct, dat in dese gelegentheynt recht op den Coninek van Spaengien past, want, tenzy denselven Coninek slagen crycht in West Indien, zoo en can hy niet te degen blincken.

Ende vertrouut den Generael NISPEN vastelyck: dat dese landen binnen een halff jaer, naedat dese penninghen sullen zijn gemunt, daervan t'eene mael sullen zijn ontlast, want yeder curieux ende begeerich sal sijn: één off twee stucken met zijn gedeelte, te bewaeren.

Ende vorder: dat de respective Camers van de West-Indische-Compagnie, off de vergaderinge van de Negentiene tot Amsterdam aenschrijvinge vanwegen U. Ho. Mo. soude mogen werden gedaen, het voors. zoo gemunt als ongemunt silver, selffs ter Munte te leveren, sonder aen eenige Wisselbancken off eenige andere Compagnien te mogen vercoopen, dewelck hetselve anders nyt

dese landen, sonder eerst ende alvoren (gelijk all de placaten nochtans medebrenghen, ende den Reael van Achten overal jae selffs in Brabant altyts voor materiael ende ter Munte is geleverd geworden) te doen vermuntten, versenden tot vilipendentie derselver placaten, ende jalousye van alle de provintien. Opdat alzoo de geheele masse bij den anderen gehouden, ende yet notabels, met de hulpe van GOVR Almachtich, tot eere ende reputatie van 't landt daermede mach worden uytgevoert.

De Compagnie van Oost-Indien, als andere, connen haer met onse zoo Capitaelpenninghen als paiementen (dewelcke in de selve plaetse mede cours hebben) wel behelpen, oock sien off dese nieuwe penninghen daer cours connen crygen. Ende noch niet verre genoech connende strocken, tot haere negotie, zoo connen, sonder dese groote masse te verminderen, noch wel meer Realen van Achten becomen, ende alle 't voors. silver in de voors. penninghen affgemunt zijnde, dienden de stempels ingetrocken, ende bij scherpe eeden verboden aen de muntmeesters van de respective provintien etc., datter niemant op dese nieuwe penninghen als alleenlyck de West-Indische-Compagnie, soude mogen leveren opdat dese landen met deselve penninghen niet vervult en werden.

Ten waere, dat als voren deselve penninghen extra ordinaris getrocken werdende dese landen daervan geheel ontlast waeren ende 't voors. sleyschat quame in de Borse van de Generaliteyt, zoo conde tselve met goede ordre ende gelegentheyd werden hervattet, want in den beginne van de troubles het sleyschat van den Hollantschen Leeuwendaler een extra ordinarise groote assistentie es geweest tot het uytvoeren van den oorloch, uyt welke Leeuwendalers, als nu, gantz geene proffytten voor 't Lant en connen worden getrocken. Sulcx als U. Ho. Mo. 't voors. advys soude mogen goet vinden een merkelycken groot sleyschat, als voren, ten proffyte van de Generaliteyt soude connen worden getrocken. Want in gevalle dese penninghen maer tot 48 stuyvers en wierden gestelt, zoo soudent deselve datelyck tot 50 stuyvers rijzen, ende 't lant daermede niet gebenefiteert worden, gelijk met den silveren ALBERTUS Cruysdaler geschiet, denwelcken hy onse placaten maer op 47 stuyvers en es gestelt, continuelyck tot 50 stuyvers

es rijsende. Ende alsoo denselven alle onse materialen connen ontrecken, jae, onse capitaelpenninghen haest, off genoegsaem, daerinne converteren, ende men hier dan deselve penninghen zoo nooch wederom ontfanct, sal meteenen gantz noodich zijn, dat alsulcken ordre wert gestelt, dat denselven, nae voorgaende waerschouwinghe, eenmael voor billoen werde verlaert ende gehouden.

Tot besluit Hooghe ende Mogende Heeren, wil den Generael NISPEN U. Ho. Mo. met aller onderdaniger reverentie versocht ende gebeden hebben dese saecke well in achtung te nemen ende in conformite van dit advys resolveren, ten minsten voor zoo vele de sleyschatten, ten proffyte van de qualiteyt aengaet. Stellende de reste, te weten 't geen op de penninghen soude mogen werden gestelt, 't geent U. Ho. Mo. welgevallen sal, tsy by my, ofte andere voorgeslagen. Want ingevalle sulcx wert verbygegaen ofte affgeslagen, soo sullen de Realen van Achten niet ter Munte werden geleverd (gelijk nochtans in alle Coninkrijken jae selfs in Brabant altyts gebruyckelyck is) maer uyt den lande, tot groot nadeel van de respectieve provintien, versonden werden, deur dien op den Rysxdaler ten hoogsten maer één ten hondert ende op den Leeuwendaler noch minder voor de Compagnie van West-Indien en can werden geproffiteert.

Aldus geadviseert ende ter Vergaderinge van de Hooge en de Mogende Heeren Staten-Generael overgelevert by der selver getrouwen ende onderdanigen dienaer, totter dood.

Den Raedt ende Generael ordinaris van der Munten der Vereenichde Nederlanden, op den eersten February 1629.

JACOB VAN NISPEN.

BIJLAGE III.

Hoog ende Mogende Heeren.

De Generaels van der Munte hebben ontfangen ende gelezen de remonstrantie bij den Generael NISPEN den eersten February 1629 overgelevert nopende het maecken van een nieuwen penninck, als andere punten meer. Mitsgaders d'Appostille in date den 6en

dito daer op bij Uwe Hooch Mo. gegeven; Bij de welke de gesamentl. Generaels worden gelast Uwe Hooch Mo: op de voorn. Remonstrantie te dienen van Advijs.

Om 't selve nae te komen, seggen de ondergeschreven Gnrls. onder behoorlijke reverentie, Voor eerst opt gene den Generael NISPEN seydt, dat de Generaels in dien tijdt wesende, uwe Hooch Mo. in den Jare 1626 souden hebben geadviseert ende geraden in den beeldenaeer te doen stellen meerder getal van Rijcx-Dalers, als bij de Placcaten van den Jaere 1622 waeren geresolveert, dat syluyden tot verschijden maelen het jegendeel van dien, soo uwe Hooch: Mo: als de Ed. Mo. Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant hebben geremonstreert ende aengeraden. Te weten; dat hoe minder spetien werden gevalueert, hoe minder confusie ende beter onderhoudinge der Placaten ware te verwachten. Doch aengesien de Provintien maelkanderen hier over in den Jaere 1626 voorsz. niet wel en konden verstaen, insonderheyt dat de Provintie van Hollandt, immers eenige voornemen leden der selver goedt vonden, ende medt grooten ernst sustineerden, dat men tot bevorderinge van de negotie op Duyts Landt eenige van de beste en principaelste nieuwe Rijcx-Dalers benevens de oude, ende daer te vooren gevalueerd in den beeldenaeer behoorde te stellen, gelijk bij de resolutie van de Groot Mo. Heeren Staten van Hollandt ende Westfrieslandt in date den 3 Meert ende de volgende renovatie des Jaers 1626 te sien is, hebbende de samentlycke Generaels (soo wel NISPEN als d'andere), met advys van de Gadjungeerde uyte respective Wisselbancken, jegenwoordich mede Generaels zynde, tot accomodatie van de Provintien, ende om de lang getreineerde renovatie des Placcaets van den jaere 1622, te wege te brengen, den 10 Meert daeraen bij hunne Remonstrantie de bijvoeginge der Ryexdaelers voorsz. ter nauwer noodt geadvoveert, ende toegestaen. Wel is waer dat een Generael NISPEN daernae, te weten op den 21 July des selven Jaers 1626 hier tegens alleen ende int partieulier aende Groot Mo: Heeren Staeten van Hollandt en Westfrieslandt heeft geadviseert: willende liever soo 't scheen, door styffhoofdich de saecke int warren houden, als door een weynich toegevens (buyten 't welcken apparent was dat het gansche stuck van der Munte in eene

affsonderinge ende scheuringe gebracht soude hebben geworden) tydt ende beter occasie te winnen om de saecke noch eyntelyck te rechte ende op gewenschten voet te brengen.

Het is wel te verwonderen, aengesien de Gurl. NISPEN alhier soo breet wtneet sijn aengewende vlyt tegens d'admissie der voorgemelde nieuwe Rycxdaelders, zynde noch maer eenige nieuwe figueren van eene spetie die alreedyt ende lange tijdt te voren gevalueert ende in cours geweest was, en geensints eenige nieuwe spetien van anderen gehalt ofte gewicht, als de gewoontlycke Rycxdalers, dat hij jegenwoordich, sedert eenen nieuwen penninck gemaect te hebben, t'eenenmael van een ander spetie, figuer, gehaldt, ende gewicht, ende dat noch met sijne gedeelten niet eens gedenkende aen 't gene hy hier zoo moedich medt de woorden, Ende 't welcke wel te noteren is, te weten dat t selffde strijdt tegens de genomen resolutien, placaten, ende goede meyninge van uwe Hoo. Mo. en den welvaert deser Landen, Ende soo hij verstaet onder de gedeelten van desen penninck over het quaert, zoo strijdt sulcx spetsolyck tegens het Placaet van den jaere 1622 ende andere particuliere Placaten, daer hij alle oorden van Rycxdaelers ende diergelycken penñ verboden ende voor billioen verclaert zijn, zoo wel de goede als de quaede, ons door de permissie van de goede occasie te geven, tot invoeringe van de quaede. Dan synen grooten ijver ten deele om sijne confreres tegen te spreeken, ten deele om hier ende daer een plasdanc te behalen, transporteert hem zoo verre dat hij schijnt sin ende memorie verlooren te hebben. Belangende sijne andere cavillatien op de lest by de Generaels overgeleverde consideratien en advysen van den 20en der voorleden maent, de zelve sijn ten deele Impertinent, ten deele sinisterlyck ende geensints ter goede trouwe, ende nae de Intentie van de Generaels uwe Hooch Mo. voorgedragen. Want de Generaels bij 't selve hun advys niet absolutelyck tot het maecken van de dubbele Capitael penñ. off 't stellen van de woorden EX. CAPTO. ARG. HISP. NOVÆ. op de ordinaris Rycx Leeuwe Dalers en hadden verstaen, maer alleen conditionnelyck, ende by soo verre men tot iet was nieuws int munten enes penninck gesint soude mogen sijn: seggende darom, bij hun advies, dat syluyden de minste nieuwicheyt voor best hielden, om de

voorsz. penñ. daer op dese letteren souden gestelt werden, bij de wtheemsen niet suspect ende onweert te maecken sijnde dan het selfde dat NISPEN hen lieden alhier naersejdt, daer mede hy nochtans geern soude schijnen de sake met meer voorsichtigheyt ingesien ende 't ongemack daer wt te verwachten versoet te hebben. Maer in dien, nae 't verstant van NISPEN den man met 't Vierslag en de devise SI. FERLAR. FVLGEO. op zynen voorslage penñ. gestelt, ende dat de interpretatie van dien bij alle man soo dwaeselyck verstaen werde als hij die doet, te weten, soo den Coninck van Spaengien in de West Indien geen slagen en krijcht, soo en can hij niet te desen blincken wat reden isser dat hier voor zynen penninck zoo odieus bij veele zoude zijn, als de Ryex en Leeuwendalrs. mette inscriptie als boven, en dat vorder daer wt niet volgen soude al het ongemack, 't welck hij al hier wel weet in te sien en te bedencken, maer in synen penninck en de schoone devise van dien, t'eenmael vergeet en niet een en gedenkt? *Nempe in alienis, aquilis sumus oculatiores, in proprys magis cacutimus quam talpae.*

Comende hiermede ten principaele, dat is tot den nieuwen voorgestelden penninck, dien den Generael NISPEN uwe Hooch Mo. is aenradende te doen maecken, op den voet zoo in alloy als in gewichte, van Brabantsehen Cruysdaler. die bij den Aertshertoge ALBERTUS, ende bij den Coningh van Spaengien doen maecken, Ende dat die bij Uwe Hooch Mo. datelyck zoude gevalueert werden op vijftich stuivers. Hierop seggen de Generaels, dat sij hem grootlycx verwonderen over desen vreemden voorslach, daer voor den Generael NISPEN uwe Hooch Mo. tracht aen te raden toe te laten, dat 't eerder tijt tweederley penñ. gemaect souden werden, genccksaem van eender groote ende beyde van eenen prijse, daer van nechtsaus den eenen twee stuivers in innerlijke valeur weerdiger zoude sijn als den anderen, te weten den ordinaris Ryexdaler ende desen nieuwen voorgeslagen penninck, strydende 't selve niet alleen tegens alle stijl en goede ordre opt stueck van der munte tot noch toe gemaect, maer wel tegens sich selven, al zoo hier door off den eenen penningh nae den anderen mede geresen, off den lesten in den slimsten geconverteert soude werden. Het waer noch eenichsints te verschoonen

bij zoo verre ons den noot van gebreck van gelde off van toevoer der materialen tot stijgeringe van den prijs van der Munte om *alzo* muntwerek te verschaffen merckelijk was dringende: In welcken gevalle de Generaels evenwel niet geern, om redenen boven verhaelt, tot het maecken van eenen nieuwen penninek en zouden verstaen. Maer dewijl ons jegenwoordigh de materialen in eene goede quantiteyt te huys gecomen sijn, ende bewaert werden onder de handt van de Compagnie, yt de welcke men niet en behoeft te vreesen, dat die tot nadeel van onse munte buytens lants licht getrocken zullen werden. En comen de Generaels desen voorslach voor deze tijt niet geraedtsaem, maer zoo geseydt is, niet anders als voor impertinent en buyten ordren de styl van munten houden als oock verre aff wijkende van de meenige van U Ho. Mo. bij verscheijden Placaten te verstaen gegeven, daer bij alle specien tot leegeren prijs oock de Ryexdalers van twee ende vyftich tot vyftich stuyvers gereduceert sijn.

Konnen oock de Generaels niet gelooven, dat Uwe Ho. Mo. het maken van zulcken penninek zouden willen toestaen, om daer wt te profiteren eenighe extra ordinaris sleyschatten, daer de remonstrantie van den Generael NISPEN meest op schijnt te loopen, die hij oock soo hooch begroot, ende bij occasie van dien soodanige ongesiene ende ongeloofelijke toevallen sich inbeelt en U Ho. Mo. derft toe seggen, als offer eenige millioenen yt te trecken ende te verwachten soude staen, Jae dat men daer mede en met het gene U Ho. Mo. in de West Indysehe Compagnie sijn herederende een stadt van Importantie ten deele zoude connen belegeren.

Dat den Generael NISPEN verstant heeft van groote ende zware declaratien in te stellen, is hun wel bekend, maar dat hij soude weten overslach te maken van de costen, die totte belegeringe van een stadt gerequireert ende noodich sijn, en connen sij niet gelooven, veel min, dat hij vele personen soude connen aenwijzen, soo hij nochtans seijdt, hem bekend te sijn, die boven d'ordinaris schattingen ende lasten, een merckelijke somme van penñ. zouden willen contribuieren. Immers meynen sy niet, dat den Generael voorschreven een goet voorganger daer in zoude sijn. Doch om in 't grov hier van te oordeelen, laet ons eens telle quelle over-

slag en begrootinge van het veroverde silver maken en alzo zien wat daer wt voor sleyschat na den voorslach van NISPEN voor de Generaliteyt getrocken zoude connen werden.

Genomen het veroverde silver soo gemunt als ongemunt quame te wesen omtrent hondert en twintich duysent ponden, dat is drie hondert en veertich duysend marcken, Ende dat het marck ongeveerlijk elff penningen fyns (soo wel gelooffelyck is, dat het ongemunt silver al wat meer sal comen te houden). Soo soudent de sleyschatten voor de Generaliteyt (al schoon genomen die van de West Indische Compagnie niet meer voor 't marck fyns op desen penning toegelecht werde als op den Ryexdaeler) niet hooger connen beloopn als omtrent achtien stuyvers van het marck fyns, bedragende 't selffde twee hondert ende tachtich duysent ende vijf hondert guldens, laet het sijn drie hondert duysent gulden te vollen, over de geheele massa, maer al zoo wel de helft van 't silver in gemunte Realen bestaet, die gedifficulteert werden te doen vermunt, daer toe men oock de Compagnie niet contringteren en can hoe wel den Generael NISPEN het anders schijnt te verstaen, daer in hij een misslach heeft, generect de Realen gevalueerde ende ter negotie dienende, ende seer begeerde penningen sijn, soude daeromme de sleyschatten noch op de helft nae zoo veel niet comen te bedragen, dat is ten hoochsten maer hondert ende vijftich duysent guldens of nu om zoo een geringes voor de Generaliteyt . . . . .¹⁾ noch d'Ingesetenen, zoude ontrocken werden, zulek een exorbitantie en groven slach int stuck van der Munte zoude dienen ingewillicht, willen de Generaels U. Ho. Mo. laten oordeelen. Want alzo onsen Ryexdaler nootsaeckelyck zoude loopen op twee ende vijftich stuyvers, ende den Leeuwen-daler diensvolgents op twee ende veertich stuyvers off andersints ten minste nevens andere specien in desen nieuwen penning geconverteert werden zouden daer voor d'Ingesetenen deser Landen met verminderingh van den vijf en twintichsten penninck van de weerde harer goederen, gronden ende rente beswaert werden.

T gene 't welck den Generael NISPEN voordert discoureert

---

1) Onleesbaar in het handschrift.

van alle de materialen, zoo wel de realen als 't andere silver bij den anderen te houden, sonder toe te laeten dat de Wisselbancken off eenige Compa^{ie}. daer van . . . . .¹⁾ soude mogen vercocht werden: Idem dat d'Oost Indysche Compa^{ie} haer met onse Capitale penñ eñ payementen, in plaets van Realen genoech zoude connen behelpen alsmede sien off desen nieuwen penninck in Oost Indien cours soude connen kreygen. Daer benevens dat 't silver van de West Indysche Compa^{ie}. affgemunt zijnde de stempels soudien dienen ingetrocken te werden.

Sulx alles sijn niet dan ongefundeerde discoursen, en propoos. yutte lucht geschept, strijdende eensdeels tegens den coophandel ende d'ordre tot bevordering van dien selfs bij de placaten op 't stuck vander Munte gemaect, eensdeels onmogelyck int werck gestelt te werden, soo lange op het exercitie van 't Muntwerck geen vereeniging eñ vaste verbintnisse onder de gesamentlycke Provintien, daer toe noch weynich apparentie is, immers om 't selve te wege te brengen, toch veel moeytens, ende tyts vereyst wert, gesloten eñ aengegaen is. Want Muntm^{rs} den hamer eens in de hant becomeñ hebben ende dat op zoo eenen vorderlycken penning, sal 't niet mogelyck sijn, sonder voorgaende verbintnisse der Provincie hen dien weder uit de hant te doen leggen, maer sullen trachten, 't zij onder de hant, eñ terwijl de West Indische Compa^{ie} levert, alle leverantien van andere mede aen te nemen, off sien permissie te becomeen van hare Provintien particulierlyck, om oock nae dat de masse van de Compa^{ie} affgemunt sal sijn, noch voorder den silveren penninck te maecken, daertoe hun geen materialen en zullen connen ontbreken, gemerct, zoo voorgeseyt is, oock op onse Capitaelpenñ in den selven geconverteert zoude connen werden.

Belangende het exempel van den Hollandschen Leeuwendaler, 't welck den Generael NISPEN voortbrengt, om sijn voorstellinge eenen schijn te geven, dient gelet dat het selve is geschiet wt hooch dringende noot, alsmede dat den selven penningh meer buyten lants getrocken, als binnens Lants gebruyekt werde. Daer ter contrarie desen voorgeslagen penninck selfs nae 't

---

¹⁾ Onleesbaar in het handschrift.

oordeel van Gnrl. NISPEN, veel eer tot vervulling en laste van gemeente binnens Landts zoude comen te blijven, als daer buyten getrocken werden. Vertrouwen oock de Generaels, dat jegenwoordich de regeringe vant Lant in beter termen staet ende dat beter ordre gestelt is om de middelen totten oorlog noodich te vinden als doennaals. Ende dat der halven al noch onnoodig is desen zoo bekommerlijcken Voorslach aen te gaen.

Wat den Generael NISPEN voorder tot dese sijne remonstrantie heeft bewogen, weet hij best, ende soude ten naesten bij affgenomen connen werden uyt de geruchten, ende advijsen, dat eenige muntm^{rs} al thydelyck dubbenden van de voorschreven Remonstrantie hebben gehadt. Ende dat hun is ingebeeldt ende hope gegeven, dat hun meer brassagie soude werden toegelecht op desen nieuwen penninch als zij luyden tot noch toe op d'oude Capitale penñ. hebben gehadt off wel dat hy (gelyck voor desen meer is geschiet) door middel van dese yverighe remonstrantie verhoopt heeft eenich credyt bij Uwe Ho. Mo. te gewinnen om dies te beter ende gevoehlyker sijne leste overgeleverde zware en onbeschofte Declaratie bij Uwe Gr. Mo. gepasseert te krijgen, gelyck alreede es geschiedt en daer van hij grootelycx glorieert en triumphoert. In deze en diergelycke inventien, practycken ende subtylheden bestaet den meestendeel van getrouwicheyt, ende singulieren yver, daer van den Gnrl. NISPEN soo hoochelyck in dese zijne remonstrantien ende doorgaents is roemende. In weleke getrouwicheyt ende yver de Generaels oock wel gelooven, dat hij totter doot toe continueren ende vollherden sal: maer off de effecten van dien U Ho. Mo. en den Lande soo dienstelijck ende voordelijck tot noch toe sijn geweest ende noch voorder wesen zullen, als hij U Ho. Mo. en alle de werelt geern zoude wijs maecken, Daer van zoude veel te seggen vallen. Dit is Hooch Mo. Heeren tgene de ondergeschreven Gnrls tot advijs en bericht op de remonstrantie van Gnrl. NISPEN hadden te seggen, permitteerende al noch bij voor desen gegeven advys van geenen nieuwen penning te doen maecken, ende dat de minste nieuwichheit in de oude het allerbeste is. Conformeerende hun alzo volcomentl. mette resolutie van U Ho. Mo. daer opgenomen, te weten dat

men bij de oude Capitaelpenñ de Ryex en Leeuwendalers onveranderlijk sal blijven.

Doch willen deselve Generaels Uwe Ho. Mo. op 't ernstichste versochte ende vermaent hebben, volgende 't gene zij luijden seer dickmaels geremonstreert ende daertoe oock uyt last van U Ho. Mo. expres Placaet ingestelt ende overgeleverdt hebben. Den Cruysdal' van Brabant hier boven gemeldt voor billioen te verclaeren, ende alle mogelycke middelen te doen aenwenden, dat den selven buyten cours gebracht ende eyntelyck buyten dese Provintien gehouden moghe werden. Het welke geschiedende kunnen de Gnrls U Ho. Mo. verseeckeren, dat wij geen ontvoeringe van silvere Materiaelen meer te sorgen en sullen hebben.

Aldus geadviseert bij de ondergeschreven Raden ende Generaels van der Munte, ende ter vergaderinge van haere Ho. Mo. overgelevert op den 21en februarij 1629.

PIETER VAN BEVEREN.
 SIMON VAN DER MEYDEN.
 JOHAN VAN DER WEL.
 JOAN CLAES ENGELLEN.
 ADRIAEN CLAESZ. MUYT.
